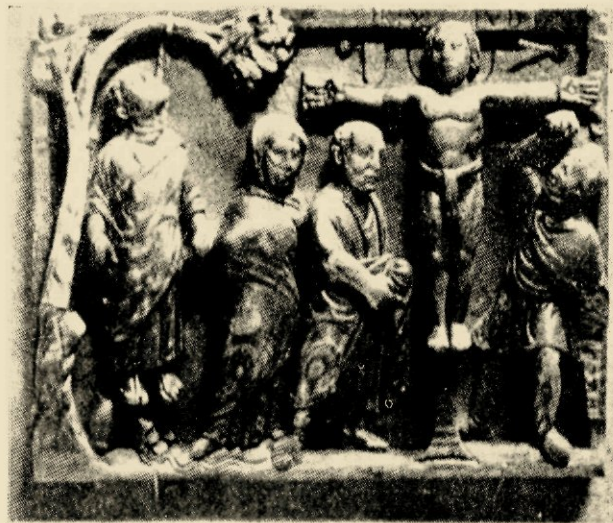

DE OORSPRONG VAN DE IKONOGRAFIE DER KRUISIGING

was, slechts langzamerhand. Schrede voor schrede kan men den weg van symboliek naar realisme aan de hand van de monumenten volgen; telkens wordt een nieuwe schuchtere concessie gedaan aan de tendentie tot uitbeelding van de werkelijke scène van Calvarie. Op een mozaïek in de San-Vitale-basiliek is het Lam, dat Christus symboliseert, reeds in het snijpunt der kruisbalken geplaatst; in de San Stefano Rotondo zweeft Christus' buste boven het kruis, terwijl een hand (van den Vader) hem kroont; in de San Appolinare in Classe

Afb. 6, Romeinsch Ivoor, Christus aan het kruis, Judas aan den boom - Britsch Museum, Londen

heeft de buste zijn weg reeds gevonden naar het snijpunt; een nog verder stadium vertegenwoordigen de zuilen van het ciborium der San Marco: de heele kruisigingsgroep is hier al in de kern aanwezig, het Lam op de kruising, zon en maan als menselijke borstbeelden, de dobbelspelers aan den voet van het kruis, de beide moordenaars aan weerszijden. Maar ook hier is de figuur van Christus zelf niet aangedurfd.

Echter zijn uit de 6e eeuw een aantal monumenten tot ons gekomen, die getuigen van de definitieve uitwerking van het motief. Wij willen er hier slechts een zevental noemen.

Vooreerst een houten paneel van het portaal der San Sabina-basiliek (afb. 5), dat waarschijnlijk nog tot de 5e eeuw behoort. De naakte Christus hangt tusschen de moordenaars aan het kruis en is met nagels vastgespijkerd; de achtergrond wordt gevormd door de muren van een stad, waarmede wel Jeruzalem bedoeld zal zijn. De vaagheid der details heeft wel eens aanleiding gegeven tot de veronderstelling, dat hier niet de kruisiging, maar de drie Jongelingen in den Vuuroven zijn voorgesteld.

Een Romeinsch ivoortafeltje in het Britsch Museum (afb. 6) geeft het moment weer, dat de soldaat Christus' zijde doorboort. De Zaligmaker is ook hier een krachtige jongeling, niets verraadt zijn smart of doodstrijd.

Realistisch daarentegen is het tafereel, dat in deze voorstelling verwerkt is: Judas aan den boom hangend met zijn schat aan de voeten, terwijl men in de kruin van den boom een vogel haar jongen ziet voeren.

In den domschat van Monza bewaart men een geëmailleerd gouden kruisbeeld (afb. 7),